



**You have downloaded a document from  
RE-BUŚ  
repository of the University of Silesia in Katowice**

**Title:** Nowe propozycje lekturowe : powieść detektywistyczna w szkole podstawowej - o wybranych książkach słów kilka...

**Author:** Lucyna Sadzikowska

**Citation style:** Sadzikowska Lucyna. (2015). Nowe propozycje lekturowe : powieść detektywistyczna w szkole podstawowej - o wybranych książkach słów kilka... W: B. Niesporek-Szamburska, M. Wójcik-Dudek, A. Zok-Smoła (red.), " (Przed)szkolne spotkania z lekturą" (S. 451-460). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego



Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).



UNIwersytet ŚLĄSKI  
W KATOWICACH



Biblioteka  
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki  
i Szkolnictwa Wyższego

Lucyna Sadzikowska

## Nowe propozycje lekturowe Powieść detektywistyczna w szkole podstawowej — o wybranych książkach słów kilka...

Powieść detektywistyczną<sup>1</sup> dla dzieci możemy — posługując się klasyfikacją Ottona Penzlera<sup>2</sup> — umieścić w grupie pierwszej, czyli w odmianie zwanej klasyczną powieścią detektywistyczną (*detective story*), z detektywem amatorem w roli głównej. Warto na wstępie odnotować, że mamy dobre i interesujące polskie książki tego typu, a postać detektywa w literaturze dla najmłodszych jest bardzo pozytywna i wiarygodna.

Opinie ekspertów, teoretyków literatury jednoznacznie wskazują, że nurt powieści detektywistycznej — również tej dla dzieci — bardzo się rozwija<sup>3</sup>. Niewątpliwie, zainteresowanie czytelnicze tym rodzajem twórczości literackiej wzrasta. Tendencja taka napawa optymizmem i jest powodem do radości. Wpływ dziecięcych lektur o charakterze detektywistycznym na późniejsze kształcenie kompetencji czytelniczych, rozwój osobowości, na pobudzanie wrażliwości i kreatywności dzieci jest oczywisty, udowodniony w licznych pracach literaturoznawczych, pedagogicznych i psychologicznych<sup>4</sup>.

---

<sup>1</sup> Powieść detektywistyczną traktuję jako odmianę powieści kryminalnej. Por. A. MARTUSZEWSKA: *Kryminalna powieść i nowela*. W: *Słownik literatury polskiej XX wieku*. Red. J. SŁAWIŃSKI. Wrocław—Warszawa—Kraków 1993, s. 481—486.

<sup>2</sup> Szerzej: M. CZUBAJ: *Etnolog w Mieście Grzechu. Powieść kryminalna jako świadectwo antropologiczne*. Gdańsk 2010, s. 30.

<sup>3</sup> Por. W.J. BURSZTA, M. CZUBAJ: *Krwawa setka*. Warszawa 2007.

<sup>4</sup> Zob. np. artykuły w tomach: *Dziecko — język — tekst*. Red. B. NIESPOREK-SZAMBURSKA, M. WÓJCIK-DUDEK. Katowice 2010; *Nowe opisanie świata. Literatura i sztuka dla*

Nie ulega wątpliwości, że powieści detektywistyczne pogłębiają ciekawość świata, wyzwalają siły witalne, inspirują do działania, uczą odwagi myślenia. Podkreślają rolę przyjaźni i serdeczności w relacjach międzyludzkich. Propagują pełen ciepła humor oraz wiarę w zwycięstwo dobra nad złem<sup>5</sup>. Któż z nas nie śledził poczynañ detektywa Adasia Cisowskiego, bohatera wydanej w 1937 roku powieści detektywistycznej Kornela Makuszyńskiego pt. *Szatan z siódmej klasy?* Rozwiązanie zagadki przez Adasia staje się możliwe dzięki współpracy kolegów, którym wcześniej bohater pomógł.

Atmosfera przyjaźni i zrozumienia unosi się w — dziś już zupełnie zapomnianej (z wielką szkodą dla małych, a nawet starszych czytelników) — opowieści Zbigniewa Lengrena<sup>6</sup> o *Borku, Topku i Azie*. Głównym bohaterem jest oswojony wilk Borek, następnie mały kundelek, uratowany przez Borka przed utopieniem w nurtach rzeki, Topek i papuga Aza, bardzo przypominająca Polinezję, powiernicę doktora Dolittle. W opowieści Lengrena wspólna praca zwierzęcych detektywów przynosi znakomite efekty. Razem rozwiązują w miejscowym zoo zagadkę podduszenia flaminga, przeprowadzają akcję w sprawie mieszkaniowej wiewiórki, ujawniają oszustwo zawodników na wyścigach Klubu Psów Nierasowych, demaskują jeża hałasującego w nocy w magazynie i straszącego pana Cykorie, spektakularnie wyjaśniają problem ginącej panu Trybikowi kiełbasy z kanapek, budzą wyrzuty sumienia w pani Zazlemajskiej, która zabrała małej Marysi sanki, podejmują próbę wykrycia złodzieja kradnącego boćkę panu Bazylemu Paprotce.

W książce Zbigniewa Lengrena jest wyraziście zarysowana akcja, której bieg wyznaczają poszukiwania wiodące od przestępstwa do przestępstwa, a konstrukcję wydarzeń cechuje wyjątkowa logiczność. Główni bohaterowie to trójka detektywów, uszeregowanych w następującej kolejności: szef biura, zastępca i sekretarka. Teren akcji ograniczony jest do jednego miejsca — Przyborowa i jego okolic.

*Słownictwo detektywistyczne* to także ważny wyznacznik gatunku, pociągający za sobą kompleks kategorii. Mamy więc: krzyżowy ogień pytań, tropienie po śladach, zasadzkę, przebiegłego złodzieja, przesłuchanie, ustalenie faktów, świadków, prowadzenie śledztwa i przede wszystkim dy-

---

dzieci i młodzieży w kręgach oddziaływań. Red. B. NIESPOREK-SZAMBURSKA, M. WÓJCIK-DEDEK. Katowice 2013; Z. ADAMCZYKOWA: *Aktywizująca funkcja literatury „czwartej”*. W: EADEM: *Literatura dla dzieci. Funkcje, kategorie, gatunki*. Warszawa 2001, s. 51–76.

<sup>5</sup> J. GIEŚLIKOWSKI: *Literatura i popkultura dziecięca*. Wrocław 1975; K. BĘCZKOWSKA: *Wartości w świecie dziecka we współczesnej literaturze dla dzieci*. Kielce 2000.

<sup>6</sup> Zob. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ: *Przyczynek do dziejów polskiej powieści detektywistycznej dla dzieci o Borku, Topku i Azie*. W: EADEM: *Tajemnicze ogrody. 3: Rozprawy i szkice z literatury dla dzieci i młodzieży*. Katowice 2013, s. 122–129.

plomowanego detektywa Borka. Lengren świadomie nawiązuje do modelu książek Artura Conan Doyle'a — klasyka powieści kryminalnej. Wilk i pies w rozmowie za wzór postępowania uznają Sherlocka Holmesa i doktora Watsona, których przygody zwierzęta oglądały w telewizji.

Swoistym Sherlockiem Holmesem i doktorem Watsonem są mali bohaterowie książek Agnieszki Szczepańskiej, jednej z popularniejszych współczesnych autorek literatury dla młodych odbiorców. Ta wszechstronna pisarka swą twórczość adresuje do szerokiego kręgu odbiorców. Jest współautorką scenariuszy filmowych i powieści dla dorosłych. Pojawiają się opinie, że Agnieszka Szczepańska może być uznana za spadkobierczynię nestorki polskiego kryminału Joanny Chmielewskiej.

Kierowane do najmłodszych czytelników (szczególnie tych uczęszczających do początkowych klas szkoły podstawowej) książki Agnieszki Szczepańskiej *Patka i Pepe. Pierwsza zagadka*, *Patka i Pepe. Tajemnica Meduzy* oraz *Patka i Pepe. Zagadka wieżowca* to intrygujące, zabawne i interesujące opowieści detektywistyczne. Po lekturze trzech tomów przygód małych bohaterów można pokusić się o postawienie tezy, że autorka mocno angażuje się w realizację kolejnych części. Jeśli następna książka zapowiedziana w epilogu *Zagadki wieżowca* będzie także pełna niesamowitych pomysłów i wartkiej akcji, a wciągnie czytelnika tak bardzo, że zapomni podczas lektury o otaczającym świecie, to można spodziewać się naprawdę niebagatelnej, detektywistycznej serii kierowanej do najmłodszych czytelników. Grzegorz Leszczyński bowiem w książce *Magiczna biblioteka. Zbójcekie księgi młodego wieku* stwierdził: „[...] każdy, kto pozbawia lektury młodego pokolenia silnych emocji czytelnicznych, skazuje to pokolenie na [...] analfabetyzm kulturalny”<sup>7</sup>.

Agnieszka Szczepańska trafia w gusta czytelników, którzy witają na popularnych portalach internetowych kolejne książki autorki *Zabójczego spadku uczuć* entuzjastycznymi recenzjami, polecają, „lajkują” i czekają na kolejne tomy. W rankingu najlepszych powieści dla młodych czytelników 2013 roku na wortalu literackim „Granice.pl — wszystko o literaturze” *Patka i Pepe. Pierwsza zagadka* oraz *Patka i Pepe. Tajemnica Meduzy* zajęły siódme miejsce. Książki polecają także inne witryny, takie jak: „Zbrodnia w Bibliotece” i „Portal Kryminalny”. Autorka zajmuje również wysokie miejsce w rankingach popularności. Inspiracji do kreowania swych bohaterów szuka w życiu córki Patrycji, która pozwala i ułatwia pisarce poznać świat współczesnych młodych, ich codzienność, zwycza-

---

<sup>7</sup> G. LESZCZYŃSKI: *Magiczna biblioteka. Zbójcekie księgi młodego wieku*. Warszawa 2007, s. 10.

je, modę i język. Stąd też zapewne trafna konstatacja autorki, że dzieci, podobnie jak dorośli, lubią tajemnice<sup>8</sup>.

Podczas lektury pozycji literackich dotyczących przygód Patrycji i Piotrka młody czytelnik może rozwinąć swoją wiedzę historyczną, biologiczną, geograficzną i krajoznawczą (Karpacz, Chorwacja, Gdańsk, Adriatyk, wyspa Hvar, gekon, pinia):

*Mama wyczytała w przewodniku, że Split to niezwykle miejsce, w którym nowoczesne budynki sąsiadują z zabytkami z odległych czasów rzymskich, sprzed dwóch i trzech tysięcy lat!!! Niesamowicie!!! Najbardziej znany był Pałac Dioklecjana, i Patka już zaczęła sobie wyobrażać, jak przechadza się po jego starożytnych, niezwykłych komnatach<sup>9</sup>.*

Wysoko należy ocenić dbałość o realia (również te związane z nowinkami technologicznymi: mp4, ajfon, ajpad, nawigacja satelitarna itd.).

Autorka precyzyjnie opisuje świat najmłodszych czytelników oraz czas, kiedy dzieci zawiązują pierwsze przyjaźnie, mają swoje pasje, pokazuje świat „innych” ludzi i ich problemów, czasami jest to „dziwny” świat dorosłych. Uśmiechamy się, czytając wyznanie 9-latków, których charakteryzuje niezwykła jak na ten wiek odpowiedzialność za dorosłych. Patka twierdzi, że *wszystko jest na jej głowie*, Pepe zaś walczy z sennością podczas podróży samochodem, gdyż musi pilnować ojca, by ten nie zasnął.

Portrety postaci dziecięcych pisarka kreśli z fascynacją i ze znawstwem psychologicznym, lubi swoich bohaterów, operuje humorem, potrafi treści ważne i trudne przekazać zręcznie i zabawnie<sup>10</sup>. Nie epatuje i nie poraża złem, opisywane przez nią życie jest pozornie zwyczajne, nie ma w książkach skrajności. Rodziny Patki i Pepegó są pełne, wielopokoleniowe. Genne są relacje z dziadkami, których mądrość objawia się, według Piotrka, w słowach: *co dwie głowy, to nie jedna*. Akcja toczy się w dużych aglomeracjach i w miejscowościach kojarzonych z wypoczynkiem: w Karpaczu podczas szkolnej przerwy zimowej i w Chorwacji — podczas letnich wakacji. To czas odprężenia, czas służący przygodzie i relaksowi. Na uwa-

<sup>8</sup> O tajemnicach dziecięcej lektury pisała Alicja Baluch, przybliżając kwestie recepcji świata przez najmłodszych następująco: „Każde dziecko żyje na pograniczu dwóch światów: realnego i iluzji [...]. Granica między nimi jest w odczuciu dziecka słabo wyczuwalna, niewyraźna i chwiejna, bo wszystko w autonomicznym świecie dziecka może się zdarzyć i wszystko może być przez nie uznane za własne”. A. BALUCH: *Dziecko i świat przedstawiony, czyli tajemnice dziecięcej lektury*. Warszawa 1987, s. 15.

<sup>9</sup> A. SZCZEPAŃSKA: *Patka i Pepe. Tajemnica Meduzy*. Warszawa 2013, s. 9.

<sup>10</sup> O roli humoru w tekstach dla dzieci zob. C. MATUSEWICZ: *Humor, dowcip, wychowanie*. Warszawa 1976. Por. też K. ŻYGULSKI: *Wspólnota śmiechu. Studium socjologiczne komizmu*. Warszawa 1985.



gę zasługuje przyjaźń rodząca się między Patką i Pepem. Spontanicznie zawiązany sojusz przeradza się nie tylko w przyjemność deliberowania o potencjalnych przestępcach, ale i w radość płynącą ze wspólnej zabawy.

Autorka dość szczegółowo zaprezentowała bohaterów pierwszo- i drugoplanowych, ciekawie zarysowała intrygę oraz zgrabnie poprowadziła akcję. Punktem kulminacyjnym w każdej książce staje się rozwiązanie zagadki. Bohaterowie opowieści Agnieszki Szczepańskiej są zawsze inteligentni, sporo czytają. Mali detektywi mogą liczyć na miłość, bezpieczeństwo, zaufanie i ciepło ze strony rodziców, którzy czasami mimowolnie niezwykle utrudniają małym detektywom działanie. Dodajmy, że w większości kryminałów czy powieści detektywistycznych dla dzieci dominuje schemat, wedle którego dziecko musi zostać w pewien sposób „osieroczone”, musi wyrwać się spod troskliwej opieki rodzicielskiej, aby przeżywać przygody. Patka i Pepe po mistrzowsku potrafią uśpić czujność rodziców.

Czytelnicy — zwłaszcza ci młodszy — odnajdą się w opisywanych przez narratorkę wydarzeniach, bez trudu będą się mogli identyfikować z Patką i Pepem. Patka to

*niezwykle energiczna i pełna pomysłów prawie dziewięcioletka, atrakcyjna szatynka o zielonych, skośnych oczach, którymi lubi ciskać zadziorne spojrzenia, jako że szybko się niecierpliwi. Może i bywa czasem nieznośna, ale cechuje ją za to dobre serce i chęć niesienia pomocy innym<sup>11</sup>.*

Pepe<sup>12</sup> scharakteryzowany został następująco:

*Piotrek, czyli Pepe — dziewięcioletni wielbiciel zagadek kosmosu, gier w telefonie oraz oczywiście piłki nożnej. Poza tym chłopiec spokojny i lubiący robić wszystko zgodnie z planem. W kontraście do usposobienia obdarzony bardzo wyrazistą, tatarsko-włoską urodą, odziedziczoną po swym ojcu<sup>13</sup>.*

Agnieszka Szczepańska w zabawny sposób opisuje poszczególne postaci, dzięki czemu oddaje siłę wyobraźni tytułowych bohaterów. Ciekawie

<sup>11</sup> Ibidem, s. 8.

<sup>12</sup> Piotrek z uwagi na cechy charakteru i usposobienie mógłby być bratem bliźniakiem 17-letniego Adasia Cisowskiego z powieści Kornela Makuszyńskiego. Autor opisywał młodego detektywa jako bardzo bystrego, inteligentnego chłopca, który był powolny z natury. Cisowski myślał zawsze rozważnie, bez pośpiechu, z cierpliwością niezgodną z jego wiekiem... Nigdy nie tracił spokoju ani nie unosił się gniewem. Pogodny i serdeczny kolega, wesoły i uśmiechnięty, uczynny i współczujący. Zdobył sobie bez wielkiego trudu miłość u wszystkich. We wszystkim, co robił, kierował się zasadami logiki.

<sup>13</sup> A. SZCZEPAŃSKA: *Patka...*, s. 11.

zderzyła osobowości bardzo różniących się od siebie dzieci. Dziewczynka jest rezolutna, ma tysiąc pomysłów na minutę, bacznie obserwuje otoczenie i optymistycznie podchodzi do życia. Nieco poważniejszy od niej Pepe jest natomiast ostoją spokoju, cechuje go strategiczne podejście do przyszłości. Lubi planować. Takie scharakteryzowanie postaci wydaje się stereotypowe, czyli: ona po stronie emocji, on po stronie rozsądku. Szybko jednak okazuje się, że bohaterowie świetnie się uzupełniają, a takie, a nie inne zachowania są konsekwencją wpływu rodziców i ich wychowania. W efekcie Patka potrafi nieraz podejść do sprawy w sposób rozważny i praktyczny, a Pepe poddaje się chwili.

W perypetiach głównych bohaterów nie ma infantylności, śmieszności czy przesady. Afery, które tropią, w pewnym stopniu są pokłosiem ich bardzo swobodnej interpretacji zdarzeń i wybujałej wyobraźni. Śledztwa, jakie prowadzą Patka i Pepe, napawają ich dumą, a zarazem potwierdzają zdolności detektywistyczne każdego z małych bohaterów, ale także całego ich zespołu. Podwalinami dobrej współpracy stają się wzajemne zaufanie. Odzwierciedleniem przyjacielskich relacji, zażyłości Patki i Pepego jest ich logo — splecione dwie litery *p*. To logo staje się elementem zamykającym pierwszy tom i otwierającym część drugą przygód Patki i Pepego.

Przybliżmy zatem w skrócie fabuły powieści detektywistycznych, nie zdradzając jednak finałów opowieści. *Patka i Pepe. Pierwsza zagadka* to pierwszy tom serii o przygodach Patrycji i Piotrka. Ośmioletnia Patka Szczypek przyjeżdża wraz z rodzicami do Karpacza, by aktywnie spędzić ferie zimowe. Jako dziecko niezwykle ruchliwe, inteligentne i ciekawskie, w mig trafia na aferę, która rozgrywa się w domu wczasowym. Do Karpacza, by korzystać z atrakcji, jakie oferuje region, przyjeżdża także wraz z rodzicami i młodszym braciszkiem Piotrek Wężowski, który zaprzyjaźnia się z Patką, i wraz z dziewczynką próbuje rozwikłać zagadkę ośrodka wczasowego.

Dzięki swemu sprytowi dzieci bardzo sprawnie łączą zasłyszane rozmowy z poczynionymi w ośrodku obserwacjami, dzięki czemu bardzo szybko zbliżają się do rozwiązania tajemnicy. Bez większego trudu udaje się im przechytrzyć zamieszanych w aferę pracowników ośrodka: Spocznego Włochacza, Kierownika, Szalonego Węża, Gienię i Zbyszka.

Mali czytelnicy bez wysiłku odnajdą się w opisywanych przez narratorkę wydarzeniach, a wśród bohaterów znajdą osoby, z którymi będą się mogli identyfikować. Podobnie wygląda kwestia dorosłych bohaterów opowieści. Być może przypominać będą oni czytelnikom ich rodziców, sąsiadów lub nauczycieli.

Akcja powieści jest wartka. To niezwykle istotne — zwłaszcza, jeśli weźmiemy pod uwagę wiek odbiorców książki. Opisy ograniczone zostały do niezbędnego minimum. Prym wiodą żywa fabuła i dowcipne dialogi.

Humor<sup>14</sup> spełnia w książkach funkcje etyczne i relaksacyjne. Mali odbiorcy z przyjemnością zagłębią się w przygody Patki i Pepego, z wypiekami na twarzy czekać będą na kolejne zwroty akcji, by na finiszu powieści stwierdzić, że zakończenie ich zaskakuje.

*Patka i Pepe. Tajemnica Meduzy* to osadzony w Chorwacji opis szalonych zmagień, szukania tropów i rozwikłania niesamowitej zagadki przez dwójkę dorastających przyjaciół. Kolejny tom serii jest jeszcze bardziej wciągający, zaskakujący i z pewnością z nadwyżką zaspokoi oczekiwania młodych miłośników powieści detektywistycznych.

Część druga z uwagi na brak konieczności szczegółowego przedstawiania głównych i drugoplanowych bohaterów (choćby rodziców Patki i Pepego) ma zdecydowanie bardziej dynamiczny początek. Akcja toczy się błyskawicznie już od pierwszej strony, przesłanki o tym, że podczas pobytu w Chorwacji Patka i Pepe będą musieli rozwiązać kolejną kryminalną zagadkę, pojawiają się już na pierwszych kilku stronach opowieści. Obfitujące w wydarzenia otwarcie tomu sprawia, że od książki trudno się oderwać. Kolejne ślady prowadzą dzieci do tajemniczych spiskowców — Meduzy, bliźniaków, Cukierka i Wykręconego. Wiele tu zaskakujących zwrotów akcji. Rozdziały w książce są krótkie i kończą się najczęściej w kulminacyjnym momencie. To stosowane i znane z powieści sensacyjnych rozwiązanie sprawia, że od książki jeszcze trudniej się oderwać.

Autorce udało się połączyć opis tajemniczej intrygi kryminalnej z charakterystyką leniwych, upalnych i raczej bezstresowych wczasów, na jakie wybrały się do Chorwacji rodziny Szczypków i Wężowskich. Ta pozornie trudna do zachowania równowaga sprawdza się w powieści Szczepańskiej idealnie. Z jednej strony czytelnik bawi się z małymi bohaterami na kamienistych plażach, nurkuje w Adriatyku i pałaszuje słodkie lody, z drugiej strony pędzi tropem niebezpiecznych przestępców.

*Patka i Pepe. Tajemnica Meduzy* to książka dopracowana i równa. Zauważyć bowiem można spójność fabuły i prowadzenia narracji, brak przestojów czy momentów, w których akcja zwalnia. W książce wszystko dzieje się szybko, czytelnik nie ma czasu, by złapać oddech, a rozwiązanie zagadki jest jeszcze bardziej zaskakujące i niesamowite niż zakończenie tomu pierwszego.

Czy we współczesnym gdańskim wieżowcu (zdaniem dzieci na szczycie świata) mogą straszyć duchy? Nad wyjaśnieniem takiej zagadki pracują mali detektywi w trzeciej części serii pt. *Patka i Pepe. Zagadka wieżowca*.

---

<sup>14</sup> O funkcjach humoru szerzej w: Z. ADAMCZYKOWA: *Literatura dla dzieci. Funkcje, kategorie, gatunki...*; G. MATUSEWICZ: *Humor, dowcip, wychowanie...*



Patka już pierwszego dnia pobytu u Pepego w Gdańsku poznaje kilku niezwykłych mieszkańców wieżowca — tajemniczą Teosię, która podnosi ciężary, skrzypaczkę Klarę, Ciotkę Lotkę — była tancerką mówiącą dziwnym językiem, chińskiego ogrodnika Dziadka Wanga oraz kilka innych zwykłych postaci, noszących jednak niecodzienne przezwiska. Ważną postacią jest przyjaciel Piotrka — Władek. Chłopak cierpi na pewną chorobę, która nie przeszkadza mu w codziennym życiu i błyskotliwym rozwiązywaniu zagadek. Dzieci, zwiedzając Gdańsk i wypoczywając podczas letnich dni, rozwiązują zagadkę ducha oraz starego dokumentu ukrytego w miejscu, w którym nikt się tego nie spodziewał.

Książka oprócz warstwy typowo przygodowej i detektywistycznej porusza dwa tematy ważne z punktu widzenia dziecka. Otóż Patka zamartwia się kłótniami rodziców: dziewczynka nie potrafi zrozumieć, że zwykła kłótnia o tapetę może doprowadzić do rozwodu. Drugi problem to temat przyjaźni z chorym rówieśnikiem. W książce pokazano obraz chłopca chorego na zespół Aspergera. Autorka, używając tej nazwy, nie opisuje objawów choroby, być może dlatego, by czytelnik samodzielnie sprawdził, na czym choroba polega. Jeśli nie zrozumie też pojęć takich jak *adrenalina* czy *pracownia lutnicza*, książka pobudzi go do poszukania wyjaśnień w dostępnych mu źródłach.

*Zagadka wieżowca* jest naprawdę niezwykła: od tajemniczych Nóg Edlorda, które same się przemieszczają, aż do ducha, skarbu i Ślimaczka.

Wydaje się, że pisarka wie, jak zachęcić dzieci do czytania. Historie opowiadane przez Agnieszkę Szczepańską świetnie nadają się na literacki wabik służący zachęceniu kilkuletnich czytelników do lektury kryminałów. Przestępstwa, które w Karpaczu, Chorwacji i Gdańsku tropią bohaterowie, nie należą do szczególnie mrocznych. Z pewnością sprzyja to oswajaniu się z tą tematyką. Jednocześnie autorka odwołuje się do starej dobrej tradycji, zgodnie z którą przygoda czeka wszędzie, trzeba się tylko dokładnie rozejrzeć wokół siebie. W książkach Agnieszki Szczepańskiej oprócz warstwy literackiej ważnym elementem są ilustracje, pomagające uporządkować myśli. Tekst zapisany jest dużymi literami, co może dać podwójną satysfakcję małemu czytelnikowi, gdyż dziecko nie tylko samodzielnie może oddać się lekturze, ale potrafi też rozwiązać zagadkę.

Całość opatrzona jest ilustracjami wokalistki zespołu sceny alternatywnej LocoStar Marsii, świetnie oddającymi klimat opowieści. Wykonane z niezwykłą starannością rysunki, ilustrujące opisywane na kartach powieści wydarzenia, pozwalają młodym czytelnikom wyobrazić sobie poszczególnych bohaterów — zwłaszcza że w książkach pojawia się ich całkiem sporo. Rysunki są czarno-białe, niekiedy zajmują całą stronę publikacji, innym znów razem są raczej małe. Bez względu jednak na wielkość rysunki te są znakomitą dopełnieniem ciekawych, bogatych

w wydarzenia książek. *Patka i Pepe. Pierwsza zagadka*, *Patka i Pepe. Tajemnica Meduzy* oraz *Patka i Pepe. Zagadka wieżowca*, wydane w Studio MOEMA, mają charakterystyczne rysunki na okładkach ze zmienianym w poszczególnych książeczkach tłem. Barwy tła są wyraziste, a symbolika graficzna — powszechnie zrozumiała.

Z niewyjaśnionymi sprawami dziecko styka się od samego początku istnienia. Baśnie są usłane tajemnicami. Dzieci lubią rebusy, krzyżówki, a w książce detektywistycznej ścigają się, żeby pierwsze odgadnąć tajemnice — stwierdził specjalista od literatury dziecięcej<sup>15</sup>. W książkach kilkulatki czy kilkunastolatki biorą też pewien odwet na dorosłych, bo okazuje się, że dziecko może przed dorosłym wyjaśnić tajemnicę. Ten swoisty odwet jest możliwy dzięki dziecięcej spostrzegawczości, czujności i zaangażowaniu, a także swoistej intuicji, które przyczyniają się do rozwiązania poważnych problemów i prowadzą do udzielenia pomocy, za co kilka osób jest Patrycji i Piotrkowi naprawdę bardzo wdzięcznych.

Przechodzenie od bajek, zagadek i powieści detektywistycznych dla dzieci do literatury dla dorosłych jest procesem naturalnym, wpisanym w programy, podręczniki szkolne oraz podstawę programową<sup>16</sup> zatwierdzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Zgodnie z dydaktyczną zasadą stopniowania trudności, na kolejnych etapach kształcenia proponowane są coraz bardziej skomplikowane teksty literackie. W sytuacji szkolnej lektura opowieści Agnieszki Szczepańskiej, na którą pozwala podstawa programowa, może przynieść różne interesujące efekty. Trzeba bowiem pamiętać, że literatura w szkole jest przede wszystkim zdarzeniem, którego treść jest nieprzewidywalna, różnorodna i powikłana<sup>17</sup>. I tak jak zapomniana powieść Zbigniewa Lengrena, tak współczesne opowieści detektywistyczne Agnieszki Szczepańskiej, „naszpikowane” elektronicznymi gadżetami i współczesnymi realiami, przypominają, że lektura przede wszystkim powinna „uczyć bawić”.

<sup>15</sup> Wypowiedź Grzegorza Leszczyńskiego, kierownika Pracowni Badań nad Literaturą Dziecięcą i Młodzieżową w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Rozmowa o kryminałach dla dzieci w „Sezonie na Dwójkę”.

<sup>16</sup> <http://men.gov.pl/pl/zycie-szkoly/ksztalcenie-ogolne/podstawa-programowa> [data dostępu: 30.05.2015].

<sup>17</sup> K. KOZIOŁEK: *Czytanie z innym. Etyka. Lektura. Dydaktyka*. Katowice 2006, s. 34–56.

Lucyna Sadzikowska

New proposals of reading books  
Detective story in primary school —  
a few words on selected books...

S u m m a r y

Children's detective novels, which feature an amateur detective as the protagonist, spark curiosity of the world, inspire action, and teach how to think boldly. We have good Polish literature of the genre, and the detective is a very positive character in children's fiction. New generations of readers become enchanted with Zbigniew Lengren's story about *Borek, Topek and Aza* (*Borek, Topek i Aza*). Intended for young readers (particularly those starting their education at primary school), Agnieszka Szczepanska's *Patka and Pepe: The First Riddle* (*Patka i Pepe. Pierwsza Zagadka*), *Patka and Pepe: Medusa's Secret* (*Patka i Pepe. Tajemnica Meduzy*), and *Patka and Pepe: The Mystery of the Skyscraper* (*Patka i Pepe. Zagadka wieżowca*) are intriguing, funny, and engaging detective stories. The merit of Agnieszka Szczepanska's works is that they entertain and stimulate imagination. The books vitalize children, develop their intelligence, and show them the magnificence and comicality of the world.

Люцина Садзиковска

Новые предложения текстов для чтения  
Детективная повесть в шестилетней школе —  
несколько слов об избранных книгах...

Р е з ю м е

Детективные повести для детей, в которых сыщик-любитель выступает в главной роли, пробуждают интерес к миру, побуждают к действиям, учат смелости мышления. В Польше есть хорошая литература этого типа, а образ сыщика в литературе для юных адресатов очень положительный. Очередные поколения восхищаются повестью Збигнева Ленгрена о Бореке, Топике и Азе. Предназначенные маленьким читателям (особенно тем, которые ходят в начальные классы шестилетней школы) книги Агнешки Щепанской *Патка и Пепе. Первая загадка*, *Патка и Пепе. Тайна Медузы*, а также *Патка и Пепе. Загадка многоэтажки* — это интригующие, забавные и интересные детективные повести. Достоинством книг Агнешки Щепанской является то, что играя и вдохновляя, они развивают интеллект, высвобождают витальные силы, показывают красоту и смеховую сторону мира.